R A P P O R T

omtrent de bevrijding van een aantal Nederlanders uit het concentratiekamp te Miranda.

Inleiding.

Op 13 September 1943 hebben 31 Nederlanders getracht, op illegale wijze Lissabon te bereiken. Deze groep werd in zijn geheel gearresteerd aan de Portugeesche grens in de omgeving van Badagoz. Na een kort verblijf in de gevangenis te Badajoz werden zij naar Madrid gestuurd en opgesloten in de gevangenis Porlier aldaar.

De 23 October daaropvolgend werd een gedeelte naar het concentratiekamp te Miranda gestuurd, waarvan er ten slotte 20 aldaar werden opgenomen. Van deze 20 waren 9, die reeds voor de tweede maal in het kamp geinterneerd werden. Op grond van een order van den minister van Buitenlandsche Zaken zouden deze 9 geinterneerden niet op de gebruikelijke wijze door het Ministerie van Oorlog bevrijd kunnen worden, doch zouden als straf in het kamp moeten blijven, totdat bovenvermelde order door het Ministerie van Buitenlandsche Zaken zou worden herroepen.

Voorbereiding tot de Bevrijding.

Aan de Nederlandsche Autoriteiten te Madrid werd ten slotte de verzekering gegeven, dat deze geblokkeerden omstreeks Kerstmis door Buitenlandsche Zaken zouden worden vrijgegeven. Dit nu was van het grootste belang voor enkelen hunner, die reeds geruimen tijd hun Portugeesch visum bezaten en waarvan de geldigheid op 31 December verliep.

Ondanks deze belofte bleek Buitenlandsche Zaken niet veel haast te maken, welwillende berichten werden van deze zijde veelvuldig verstrekt, doch het verlossende document bleef uit. Ook van de zijde van het Ministerie van Oorlog kon geen hulp verwacht worden voor deze geblokkeerden, zoolang Buitenlandsche Zaken in deze kwestie geen beslissing had genomen. Ook diverse persoonlijke bezoeken aan het kamp mochten voor de geblokkeerden niet baten, hoewel bevrijdingspogingen voor de overige aanwezige Nederlanders, vooral dankzij de groote medewerking en steun van H.M. Gezant, met succes bekroond werden. Deze bevrijdingen waren slechts mogelijk door te profiteeren van de slechte verstandhouding, die hier ter plaatse bestaat tusschen de verschillende autoriteiten. Anderzijdsch is iedere bevrijding uit het kamp te Miranda afhankelijk van de toestemming van de politie daar ter plaatse, die weliswaar zijn orders uit Madrid ontvangt, in het onderhavige geval echter er toe bewogen was, eigenmachtig op te treden. Dit laatste vooral dankzij de goede verstandhouding tusschen de diverse autoriteiten te Miranda en de Nederlandsche gedelegeerde.

Toen met Kerstmis bleek, dat de bevrijdingsorder van Buitenlandsche Zaken nog op zich zou laten wachten, ondernam het Gezantschap nochmaals de noodige schreden, met als gevolg, dat op 29 December de bewuste nota kon worden afgehaald en aan het Ministerie van Oorlog overhandigd. Daar met het volgen van den hierarchieken weg voor een bevrijding op zijn minst 10 dagen gemoeid zijn, werd besloten, in dit geval van deze weg af te wijken en de zaak door middel van ongeoorloofde hulpmiddelen, in casu telefoongesprekken e.d. in versneld tempo af te wikkelen. Het een en ander bleek onvermijdelijk, daar door de feestdagen de meeste autoriteiten zeer moeilijk bereikbaar bleken en daardoor een ongewenschte vertraging ontstaan zou zijn.

De Bevrijding.

De stemming onder de geblokkeerden was in deze tijd tot een wel zeer laag peil gedaald, daar het hun wel duidelijk geworden was, dat zij de komende feestdagen in ieder geval nog in gevangenschap zouden moeten doorbrengen, waarbij nog kwam, dat voor enkelen een verblijf tot Januari het verlies van hun Portugeesche visum beteekende. De Nederlandsche gedelegeerde, die zich op 30 December te Miranda bevond om eenigen der andere Nederlanders naar Madrid te begeleiden, kon den geblokkeerden des avonds om half negen (2 uur voor het vertrek der trein naar Madrid) tot zijn spijt slechts een negatief antwoord geven. Onder normale omstandigheden is het niet geoorloofd, gevangenen na het inhalen der vlag (te 5.15 uur) te bezoeken, bij hooge uitzondering werd deze keer echter van deze regel afgeweken.

Teruggekeerd in het hotel, wilde de gedelegeerde zich juist gereed maken, om met de bevrijde Nederlanders naar het station te gaan - overvolle treinen maakten een vroegtijdig aanwezig zijn op het station zeer gewenscht - toen hem telefonisch door den luitenant van het kamp werd medegedeeld, dat hem uit Madrid per telefoon de bevrijding der geblokkeerden was toegezegd. Ook de Kolonel-Commandant van het Kamp, die zich voor de feestdagen te Victoria in familiekring bevond, had genoemde luitenant reeds gemachtigd, de bevrijdingsorder in zijn naam te teekenen. Hij had toegestaan, dat de geblokkeerden nog dezelfde avond het kamp mochten verlaten. De bevrijding, die onder normale omstandigheden meerdere uren in beslag neemt, moest dus nu binnen het uur worden bewerkstelligd, daar de bevrijden er prijs op stelden, oudejaar te Madrid te kunnen vieren. Gezorgd moest worden voor: administratief ontslag, inleveren van kampbenoodigdheden, een extra rijtuig aan de trein naar Madrid, treinbilletten, reisproviant etc. etc. Dat dit alles inderdaad tot stand is gekomen, is den gedelegeerde in het land van "mañana" tot op heden nog een raadsel. De feiten zijn als volgt:

De luitenant van de wacht deelde den gedelegeerde mede, dat de geblokkeerden nog dezelfde avond bij hooge gunst zouden kunnen vrijkomen, mits de onderofficier van administratie gevonden zou kunnen worden, die volgens hem in één van de twee danslokalen wel te vinden zou zijn. Men bedenke zich, dat deze lokalen zich aan het uiteinde van het dorp Miranda bevinden, op 5 km afstand van het station en op 6,5 km van het kamp. Met behulp van een taxi ging men over een hobbelige landweg op zoek naar genoemde onderofficier. Lekke banden, dichte spoorwegboomen bemoeilijkten de speurtocht ten zeerste. In het eerste lokaal had men geen succes, wel werd daar het dienstmeisje van den gedelegeerde van het Fransche Roode Kruis gevonden, die den gezochten onderofficier kende. Deze was zoo vriendelijk, bij het opsporen verder behulpzaam te zijn. Zij was het, die den gezochten eindelijk in het tweede lokaal in galant gezelschap opspoorde, waarvan hij zich echter tot geen enkelen prijs wilde laten scheiden: "Zijn Liefde was hem belangrijker dan de bevrijding van enkele Nederlanders, die maar tot de volgende morgen moesten wachten". Met behulp van het dienstmeisje werd hij echter ten slotte er toch toe bewogen, hulp te verleenen voor het goede doel. Halverwege kwam hij echter plotseling op zijn beslissing terug en wilde de zaak toch in de steek laten. Ten einde raad liet men hem gaan en begaf men zich alleen op weg terug naar het kamp. Door middel van een douceurtje werd de luitenant er toe bewogen, de bevrijding zonder de hulp van den onderofficier te bewerkstelligen. De Nederlandsche groepschef werd gewaarschuwd en hem verzocht, zijn lotgenooten te verzoeken, binnen zoo kort mogelijke tijd voor vertrek gereed te zijn. Ondanks het feit, dat enkelen zich reeds ter ruste hadden begeven, stonden allen na 10 minuten voor vertrek gereed. Eén van hen had een gebroken voet en moest per taxi vervoerd worden. Gelukkig had de trein een half uur vertraging, zoodat men nog op tijd aan het station aankwam. Vervolgens werd met den stationschef onderhandeld over een extra rijtuig, tevens moest nog de politie van het vertrek op de hoogte gesteld worden, daar anders van deze zijde bezwaren niet uitgesloten waren. Na eenig onderhandelen had men het zoo ver gebracht, dat ook zij tevreden waren.

Intusschen waren alle Nederlanders op het station vereenigd, ook de geblokkeerden, voor treinbilletten had men nog op het laatste moment kunnen zorgen, evenals voor reisproviant, zoodat men na veel moeite voor vertrek gereed was. Daar ook de trein binnengekomen was, kon het rijtuig aangehaakt worden en bleef er niets anders over als zich voor de reis te installeeren. Tot ieders verrassing verscheen op het laatste moment de onderofficier administrateur, die blijkbaar spijt had gekregen en zijn nalatigheid door een hartelijk vaarwel wilde goedmaken. Zoo werden dus allen in staat gesteld, het oudejaar in vrijheid in Madrid te vieren.

Madrid, 4 Januari 1944.

(J. Davids)